

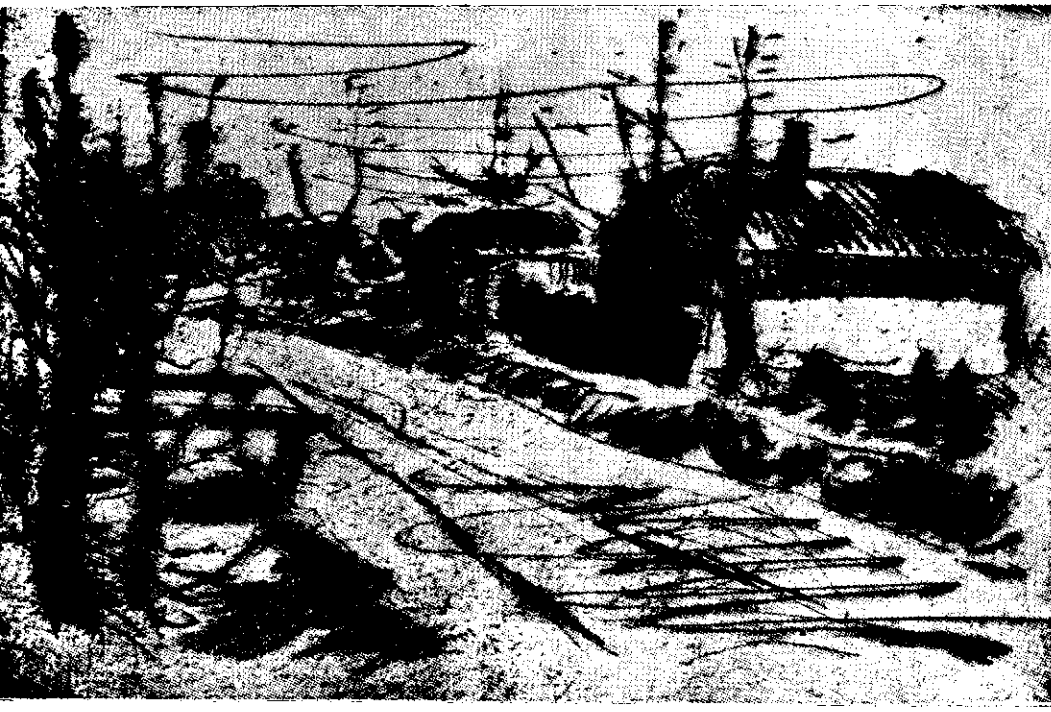
UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23-25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorități și instituții 1600 lei
particulare 12 luni 80 „
6 luni 450 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoiuanu 23—25
TELEFON 3.30.10

ANUL LIII Nr. 25
Apare de 3 ori pe luna
Duminică 10 SEPTEMBRIE 1944
PREȚUL 24 LEI
Redactor responsabil: TRAIAN CHELARIU

EUGEN POPA

Gravură

DISOCIAȚII ȘI ASOCIAȚII LA TRAGISM ȘI IUBIRE

de ION STANCU

În paginile dialogurilor din Symposium Socrate povestește cum l-a înflăcărat Duetul. În răscolul de sensuri ale erosului, înțeles ca o sete de nemurire. „...să nu iubesc decât un corp și să creez în jurul lui discursuri frumoase. Pe urmă să înțeleg că frumusețea care se găsește într-un corp — oricare ar fi el — e frate cu frumusețea din alt corp”. „...După aceea va pretui frumusețea sălășliu în suferință, mai mult decât frumusețea ce ține de corp”. Observăm multiplicitatea esențelor comune, speculată necesar pentru ascensiunea pe culmi spirituale. „...dela ocupațiile obșnuite se ridică la științe”. Bucuriile cunoștințelor, care se cer depășite apoi în „înșăși știința frumuseții în sine, așa cum este” etern și unic. (Platon, Banchetul, trad. C. Papacostea) Treptele acestei sublimări se realizează aducând drept câștigul de teren spiritual, în deturament biologicii vremelnice. Dacă în studiu — iure față de un corp — față de frumusețea tuturor corpurilor — intră în lăcașul perimantării organismului, dincolo de el rămâne numai un domeniu pur și etern, neceandistic (peste spațiu și timp). Dacă la început întințim drama asumării unei esențe generice din exponențele particulare (ceva înaintea încă de existența biologică, în ce are ea superior), în depășirea ei atingem tragicul neceandistic, transcendent, revelator. Ne aflăm deci pe linia transitorie dela drama la tragic: dela orientarea pe plan orizontal, la îndălțuire și adâncuire verticală, dela ordinea realului, la arbitrarul forțelor necunoscute; dela cunoașterea logică la traire (dela scientism la filosofie sistemistică). Tragicii nu-i o stare pasivă fluctuantă emotivă, nu e trăbăl în diverse condiții specifice, nu suportă înmătur psihologică. Trebuie înțeles tragicul ca o permanență care dublează existența, cum este viața sau moartea. Evidența tragicului uneori neverificabilă, tocmai din împrejurarea permanentă sale, (cum ne putem pierde conștientia că trăim, că vom muri, că suferim. Cine își repeta neceandistic: trăiesc? Voi muri? Sufer? Totuși sunt adevăruri certe în măsura în care ne sunt cunoscute de viață). Pentru lumea veche tragicul era o absență, un quantum lipsind imperfecțiunii spre a deveni perfecțiune: contrastul între certitudinea și incertitudinea, real și ideal, fapt și posibilitatea devenirii lui. Cauza părea a sta în prezența răului metafizic, forța negativă deucând a freasca desfășurarea a existențelor. Deaceea eroul antic parcurea spațiile tragismului: lupta cu fatalitatea nu era altceva decât o disperată tentativă de trecere peste demonice, peste lucriferica subumană; și trecerea era dictată de exasperata sete de cunoaștere, exasperată de neputința ei omenească, timorată, sugrunită cu propriile sale căsuțe. Unde putea deca lupta eroului antic? La corolatul punctului de plecare — dizoziac — la apolonică, la inseninare, la calma dăruită compensativ de sfârșitul luptei. Prin urmare, tragedia greacă trebuie înțeleasă ca o subtilă alegorie a destiniului uman, îngrijorat sau neliniștit, marcat de soartă dăruita donchichoticele sale peregrinări dela ipostaza dizoziacă la apolonică urmărit de permanenta prezență a tragicului. Această alegorie o sugerează circumstanța întâlnirilor a doi îndrăgostiți din legendă: ea să poată vedea tainic pe Hero, noaptea, Leandro trebuia să treacă înot întinderea marină demunită actual geografic, Bosfor. O furtună pe mare a dus cârte zori țărniului trupul lui Leandro, neînsușit, mort în luptă cu fatalitatea personificată în deslănțuirea elementelor naturale și în taina iubirii lui Hero, preoțescă, riguros depărtată prin rangul ei sacru de pasiunea erotică. Compararea e valabilă interpretată pictural, exterior, fiindcă lăuntric pasiunea legendarilor îndrăgostiți nu căpătase încă aureola tragicului. Aplicând terminologia de mai sus, ei se aflau la intersecția planurilor: orizontal și vertical, adică trăiseră drama pașunii (socialicele condamnabilă) și așteptau soldarea miraculoasă a iubirii (experiența metafizică a cunoașterii). Spuneam că tragicul germează din contrastul faptului existent cu puțnța devenirii lui. Fiește, această devenire, pentru a servi ca punct de reper față de realitatea faptului, trebuie cunoscută. (Propriu-zis, nu poate fi vorba de o cunoaștere,

re, deoarece atunci tendința spre „idealitate” răpiu ar fi un non-sens. Cel mult se poate înșina șansa intuiției, care să semeneze extrema calității). Prin urmare, tragicul e un efect al contrastului în sensul, ca acea cunoaștere poșă și îngrădită și că întrezărim exasperații puțințea neliniștării ei. (Prin cunoaștere înțelegem aici osmoza esențelor, contopirea, transpoziția noastră în obiectul cunoașterii). Deaceea tragicul este experiența marilor pasiuni, a soluțiilor până la revelație, înaintea cărora nu mai existăm organic, fiindcă am depășit drama carnaia, biotică. Ne realizăm contemplativ, static, în tragism. După efervescența neliniștării, turburările sedimentate la străfundurile aduc împreună: primul sensin tragism, iar acceptarea adevărurilor revelate se petrece nedelibertativ. Pentru disociații înțelese pe mărturiile materiale sunt indicate creații folclorice, mult semnificative dela cele cunoscute, prin subștratul lor derivat dintr-o metafizică a poporului, deci prin generalitatea simbolului. Și-apoi, pentru vitalitatea lor, inepuzabilă în timp și spațiu. O astfel de problematizare oferă inerența alunecoselor panțe în divagație, prin șirul de probleme coexistente și interferente: a vorbi despre iubire, înșeninează a pătrunde în misticism — iubirea fiind o metodă de cercetare mistică. Se impune determinarea poziției misticismului. Etimologic e traducibil cu „asensuri”; e întrebunțat ca viză de cunoaștere, altfel decât prin simțuri și rațiune, după contribuția minoră a acestora. Arz valoarea generală nu numai teologică, cum o falsă accepție persistă și înțioasă unei unități superioare, este o metodă de investigație metafizică. Ne ateam lângă un silogism, involuntar creat de fireasca înlănțuire a unităților; rămâne de formulat concluzia; iubirea este metodă în metafizică, prin aportul ei de clarificări, prin cunoașterea la care poate duce. În timp, iubirea a suferit nemăsurate determinări controversări care nu-si au loc acum. Păstrăm valabilii criterii definiții platonice: o sete de nemurire — la baza căreia stă o necesitate de sinteză (cum șpunea prof. Nae Ionescu). Atracția reciprocă a sexelor tinde spre sinteză raportând înțelesul noțiunii „sex” (bărbăt-femea) la o parțialitate e, la o jumătate de întreg care se solicită contopita cu cealaltă jumătate, pentru unificarea inițială; astfel, omul monosexuat personifică o formă coruptă a perfectului om bisexual. Mitul androgin din creștinism poate fi o nuanță crescută d' mentalitatea păgână, așurând speranța viitoare perfectări omenești; poate, chiar, servea de pretext ritualelor religioase primitivii au întuzit adevăruri pe care mult mai târziu le-a teoretizat filosofii). Dar ceea ce interesează aici este arhetipul androgin, din creștinism: Adam nemuritorul și unicul (înaintea creerii Evei) locuitor din paradis. Legătura cu aserțiunile anterioare se stabilește ușor: dacă iubirea e o sete de nemurire și e însoțită de necesitatea sintetizării, dece să nu o admitem ca pe o tendință spre ipostaza adamică? Iată un corolar numai într-o măsură satisfăcător: fiindcă e o limitare la perspectiva filosofică și teologică, neverosimilă unui anumit scepticism. Se va răspunde că noțiunea „Adam” e un simbol care metafizează o principialitate: omul perfect, arhetipul la care viața omenirii năzuște, nu cel inițial (teorie... naturalis) de denunț absurditatea ipotezei), ci omul pe care îl va zămisli viitorul. Și „Adam” e un simbol care depășește religia și filosofea; așă cum religia e o metafizică populară, lesne accesibilă maselor; (cunoscutul „crede și nu cerceta” nu e o invitație la ignoranță, ci o punere în gardă înaintea „misterului”). „Cum un popor își poate avea filosofia empirică, adunată în materialul popular (tradiții, proverbe, basme, strigături, etc) din suma experiențelor sale istorice și omenești. Numind starea vizată în iubire „ipostaza adamică” am înserat aci semnificația pomnită: căutare a omului nou, perfect, reunificarea părților disociate.

(Urmasre în pagina 3-a)

RĂSPUNDERILE ȘTIINȚEI

IV de MIHAI NICULESCU

S'a spus că „Arta este Eu, știința este No”, punându-se astfel în contrast individualismul rapului artistic, cu generalitatea științei. Dar airmarpa, în ce privește știința, reprezentată mai degrabă un ideal decât o realitate. „Astăzi, chiar în știință, personalitatea, „simpatia” oamenilor joacă un rol, — scrie Leconte du Noy, în opera citată. Einstein a spus că „nu-i plăcea” teoria lui Eddington, cu toate că n'ar putea demonstra că nu este corectă, iar Eddington, vorbind despre punctul de vedere al lui Einstein, socotește că e „o chestiune de gust”. Poincaré, vorbind despre matematicile pure, unde numai rațiunea, pare-se, trebuie să domnească, a fost adus să împartă pe matematicieni în tipuri psihologice diferite și a făcut să se observe ca un anumit tip de raționament capabil să convingă un tip anumit, nu ar putea convinge nicodată pe un altul”. Și savantul francez conchide: „Revenim unde sprijinul obiectiv ne lipsește, atitudine noastră față de anumite teorii depinde, în ultimul termen și oriicăr ar putea să pară aceasta de stănenitor, de considerațiuni estetice”. Concluzia e plină de interes. După ce Paul Valéry rănduise filozofia și istoria în categoria operelor artei care folosesc generalizările limbajului, iată că știința însăși, — sau cel puțin atitudinea științifică — se lasă călăuzită uneori de „considerațiuni estetice”. Direcțiile spiritului nu sunt deci divergente. Vocajia artistică, științifică, religioasă, nu sunt determinări fixe sau delimitări absolute, de natură, ci ele se mișcă și comunică în unitatea aceleiași conștiințe. „Disciplină, răbdare, utare de sine, supunere riguroasă, așetica despiere, fac să i se cuvina savanului, minuata domnie pe care-o dobandește asupra lucrurilor”, scrie același Lanza del Vas, o invocată altădată. Iar Max Planck: „La o stare de lucruri de neînămurat ca aceasta — după cum de-a ajunge la o cunoaștere obiectivă a universului, în care nu se pueni izola compert, ca într-un proces asupra caruia n'am putea staia cu nepăsare, fiind și parte în aceiași timp) — nu rămâne decât să ne potrivim de bine de rău, măgînându-ne să găsim satisfacție în conștiința de-a fi explorat tot ce este expozant, pasrând o senină venerație inexplorabilului”. Unii ar fi poate îndemnați să scrie „inexplorabilul” cu majusculă sau chiar să-l trauecă prin „Dumnezeu”, dar cred că înșeamă să necosetim admirația onestitate a savanului, căruia conștiința nu-i îngăduie să facă afirmațiuni a căror răspundere morală nu și-ar putea-o asuma. E o altitudine care se justifică nu numai prin considerațiuni de înaltă moralitate dar și print-o elementară prudență. În ficul aceleia care-l facea pe Descartes să înainteze unele afirmațiuni drept simple „supunerii”, — aceasta înadins, scrie el (în „Discours de la methode”), „s'pre a împiedca a anunțe spirite care-si incipuea că știu într-o zi tot ce a gândit altul în douăzeci de ani, de îndată ce li s'au spus doar două sau trei vorburi, — luându-și de acolo prilejul de a clădi vreo filozofie extravagantă, cu ceace vor crede să fie principiile mele și ță mi se pună mie în seamă vina lor”. Deaceea va trebui să ne aprijim cu deosebită atenție de o carte ca „L'Homme devant la Science”, care e rezultatul călătoriei sale de meditațiuni și cercetări în laborator ale autorului. Poziția lui Leconte du Noy și spiritul său, dar ca om de știință, el nu propune o teorie pentru explicarea acelei „inexplorabilu” ireductibil pe care-l recunoștea un Max Planck, ci îl lasă cititorului libertatea să gândească asupra unor serii de rezultate ale științei, ce n'ar putea fi respinse ca atare, ca fapte de experiență, prin nicio argumentare. („Retrașiunile pe care știința a trebuit să le facă nu sunt de domeniul experimentului, ci ele privesc mecanismele presupuse ale înlănțuirii fenomenelor și precizarea viitorului. Faptele rămân, anticipăriile omenești se șterg”). Din acest domeniu al faptelor de experiență pe care le înfășșează opera citată, voi alege un singur exemplu. (Cu toată economia de formule matematice, „L'Homme devant la Science” nu e totuși o carte de vulgarizare. Deaceia i se cer cititorului, deosebit de o sfiorare susținută a atenției, și unele cunoștințe fizico-chimice). Un postulat fundamental în teoria cinetică a gazelor este că mișcările moleculelor unui gaz, care exercită o presiune egală asupra pereților vasului ce le cuprinde, sunt guvernate numai de hazard. Fenomenul global pe care-l numim presiunea gazului este un fenomen omogen, altfel nici n'ar putea permite stabilirea unor legi precise. Dar aceste legi statistice, ca toate acelea care decurg din observarea directă a fenomenelor fizico-chimice, se sprijină pe un haos complet, pe o mișcare absolut dezordonată a moleculelor. Lucrul este evident și necesar, căci dacă în mișcările moleculelor ar fi vreo ordine, ar exista „o direcție privilegiată”, cum se spune, nu s'ar mai putea vorbi de o presiune omogenă: unele părți din interiorul învelșului vasului ar primi atunci, în unitatea de timp, mai multe isbituri decât altele, deci ar fi supuse în aceiași timp, la presiuni inegale. Totuși, la scara noastră de observație, legile individuale ale moleculelor izolate, — „legi ale hazardului”, adică ale căror efecte sunt atât de complexe încât analiza lor amănunțită ne scapă complet — dispar lăsând să persiste numai fenomenul global pe care-l numim presiunea gazului, fenomen omogen care permite stabilirea de legi precise. Observația se generalizează în toate cazurile: „Când se analizează un fenomen oarecare guvernat de una din legile noastre fizico-chimice, se ajunge întotdeauna la aceași concluzie, scrie savantul francez. La bază, o dezordine absolută, prin mijlocirea căreia ajungem, grație calculului probabilităților, să prevedem înlănțuirea fenomenelor și armonia lor. Ordinea — la scara noastră — naște deci din dezordine”. Inexplicabilă rămâne legătura existentă între acest haos elementar al materiei și succesiunea de fenomene care îl leagă de fenomene din ce în ce mai complexe, până la acelea ale vieții. Inexplicabilă, dacă nu se recurge la ipoteza unui „anti-hazard”, după expresia lui A. Eddington. Iar Leconte du Noy conchide: „Nicio ipoteză nu permite astăzi, să se explice, fără intervenția unui factor care poate fi calificat drept extrăștiințific sau supranatural, nașterea vieții și desfășurarea conștiinței”. Dar fie că admitem sau nu ipoteza spiritualistă, interpretarea mecanică a lumii nu mai poate fi de niciun folos, ca ipoteza de lucru. Nici materialismul nu mai are același jels de până acum, devremece ultimele elemente ale materiei, electronii, sunt lipsiți de massă, una din însușirile esențiale acesteia. Cercetările și explicațiile științei poposec toate în marginea „inexplorabilului”, a ipotezei „anti-hazardului” sau a „ipotezei Dumnezeu”, dar denumesc fiecare ceea ce nu mai poate fi explicat, necunoscutul. De aci mai departe, omul de știință nu se aventurează într-o nouă construcție, ipotetică, lipsindu-i sprijinul faptelor experimentale. Dar până la această margine, care e aceea a puterilor lui de cunoaștere, omul nu se împunează. „ci el ajunge întreg omenește. Iată deci că cercetările științei, întreprinse în spiritul umanismului științific de care aminteam, țagăduie o ultimă regrupare a tendințelor omului, sub semnul unității conștiinței morale. Dacă totuși, cu armele științei se fătuiesc crimele cele mai grozave împotriva omenirii și a civilizației, aceasta se datorrește faptului că societatea favorizează desvoltarea cunoșterii, dezinteresându-se aproape cu totul de educarea morală a înșilor cari o alcătuiesc. Fără simțul răspunderii morale, puterea imensă pe care o dăruiește știința omului modern, poate fi lesne folosită împotriva scopurilor umanității, ceea ce s'a întâmplat de atâtea ori în trecut și se întâmplă din nou astăzi”. Socolită ca o părheie socială, știința e o unealtă ideală. Ea este la modă: se zice că un boxer, un jucător de tenis e mai știutor decât altul. La atracția lucrurilor inteligenței ea o adogă pe aceea a misterului... E întotdeauna lesne

(Urmasre în pag 3-a)

Pretext la idealul clasic al omului

de MIHNEA GHEORGHIU

„Ayant doncques s'ceu ceste mort,
avant que la nouvelle en fust divulgué,
il voulut prevenir à donner au
peuple bonne esperance de l'advénir...”
(AMYOT, Vie de Démosthènes)

Un calc cutremurat de vântul mare al largului este omul, cutedând spre golf cu ultima pânză înforată de o prelnică boare. Vesteda corabie, desdoborită de val, colombă a tristului acoperș, este pucrișocul spre țărniul stufos de catarge. Naufragiul nu apară decât la capătul unor adaptări imperfecte. Adevărata glorie începe cu ora evadării din tragic, cu atenă colindă a înțeleptului ori cu fulgerarea prometeică din imposibilitatea armonie spre arbori alene, aneonic și anarhic spre om. Cetatea a creat omului existența artificială, o mitologie a „urului” despurtat de virtuțile ce au hrănit o stirpe încoronată, de mult apasă, o mitologie industrială, a capitalului, a descompunerii între iocane și bune familii. Ciulinii gândului, prea țepeni acum pentru o perfecțiune sferică limitată, cu disantața perfectă anulată în ideal. De o gravitate atentă, a bucuriei, noi alcătuim vâlnuea unui om mai plastic, orientat la mișcarea de desăvârșire, la blocul moral mai rezistent al cadrului uman. Mobilitatea și soliditatea se rezolvă în apropierea multă de adevăr, de o natură mai sensibil romantică. Dominat de materie, cosmos-ul nostru nu este uscat, fără elan. Încunetarea cu forțele „inferioare” neluzorii, dure, năzuște nu numai aplicarea la condiția umană mai bună între viață și muncă, între muncă și capital, la rânduri publice mai sigure pentru om, dincolo de nelavoretile delicti ale spiritului; în înțelegerea aceasta legitimă, nouă, se precizează sub semnul eliberării certe, „condiția păstrării conștiinței de unitate și consistență internă a persoanei”. Desfășurarea culturii clasice aduce ulterior dovada unei demarări din tragic prin o foarte particulară, dar existențială integrare cosmică a „omului rațional participând la rațunerea universală” (Max Scheler). Scepticii descoperiră în noțiunea causalității, reale dificultăți dialectice, iar silberatul frigan din Herapollis, Epicet, înaușarează în fata jalei, apathia. Empiria liberă de metafizică (aphilosophos țerească) permite omului acțiunea; Tropii lui Agrippa întemeiază scep-

ticismul rațional. Mai departe, în timp, așteaptă Cartesius și, atentă, armata pozaviștor, Comte, Taine, econom știl. Inefabilul pierde teren; fecundă, materia evocată de împezimea logo-ului, tashumanează o eurtmie a vieții nedesmlnțite. Platon păștra, deapaur clasei m.ilitantilor și a preoților, la conducerea Statului, pe filosofi; așează pe o temelie nouă, suprastructurată, Statul nou revine la primatul spiritului, constructiv, de data aceasta, al omului. În realitatea această morală, omul cade la înviolată pentru om, atunci când dreptul forții și apoțea safe-ului anulase elanul spre împotrivire și mândrie. Idealul clasic al omului, ca finalitate propusă voinței sale etice, capătă așa cea din urmă expresie valabilă. În apriga această înviorare cetatea cunoaște cea mai desăvârșită eliberare de mit și castă, poait întoarsă spre epoci amuită din istoria ei. „Mi-ar plăcea, scrie Matei Caragiale, să cobor din acel Thamus caruia odinioară, în pustietatea unei serii pe valuri, un glas tainic i-a poruncit să vestească moartea Marelui Pan”. „Dar mai frumoase și mai puternice sunt rugile sufletului singuratic”. DAN BOTTA (Charmion, p. 52). „Nature este doux guide, mais nous l'avons confondu de traces bastardest et artificielles”... MONTAIGNE (Essais, Livre VII. Sub vesperalul, apropiatul cer de anotimpul, materia se ridică la imediată irealitate. Respingând prihana încucerii, o metaforă a dedemutului, în cumplita ei subștanță, este ideea, mistica stare a E', sau Charmion, posedând silabic, magia cuorilor muzicale. De atunci, fascinat de ciudata lumă a răpelor pustii, cutremurat de lira sâmbatecă a materiei, pentru străniile ei latențe, avui o evlavie nemărginită. În fata unui orient armonice preștiut, de o suprațerestră frumusețe lină, ca în fata formulei deslegării. Pierdută, o zadarnic chemare spre Amnion Saccas și, retor al iubirii comice, spre învaluitul Plotin în vraja Unului absolut. (Urmasre în pag. 2-a)

(Urmasre în pag. 2-a)

DIVAGAȚII PE TEMA UNUI FAPT OARECARE

de LIVIU BRATOLOVEANU

Un prieten al meu din provincie, aflător după unele treburi în București, om alfel de multă rafinanță intelectuală și cu oarecare stare materială în declin, mi se plângea mai săptămăna trecută că a fost victima unui furt cu totul neobișnuit. Hoți rămași — cum se scrie tipic la gazetă — necunoscuți, și s'a introdus în casa prin cheia potrivite, au spart un geom dela o ușă depărțitoare din interior (pe care probabil n'au mai avut răbdarea s'o deschidă), și pătrunzând din sufragerie în camera de lucru, după ce trecuseră în prealabil prin dormitor, mi-au furat din bibliotecă mai multe... cărți. Iată, mi-am zis, în vreme ce-i ascultam pătania, o „problemă” la care nu'm găndind de mult, din timpul când încercasem să surprind, în spațiu indigest al unui articol lantermal, „sensul” pe plan social al asasinării deputatului Eusebiu Popovici, de către un grup de elevi. Nu era, desigur, ceva nou ceace întensionam eu să demonstrez, dar pentru mine era doar un punct de plecare, era pretextul de ordin mai mult literar, de-a face o paralelă între eroul din Crimă și Pedepos al lui Dostoevsky și falsificatorii de monede a lui Gide. Pe-atunci, amintesc, era la noi o altă problemă la modă, aceea a disputei dintre generații, și dacă n'am dat articolului meu o formă definită, este că i-am găsit o întrebunțare ceva mai largă, mai plină

nă de miez și de conținut omeneș. — anume într-o carte care-și așteaptă împlinirea încă în manuscris, poate mulți ani de-aci înainte. Regretatul E. Lovinescu, care s'a arătat nepus de înăntat de „tema” cărții și chiar dispus să-mi îlesnească țipărirea, a rămas tot atât de nepăcut surprins când i-am spus că pentru mine graba e un rău sfătuitor, și că a s'afill în carte unele pasagi care trebuiau suprimate, socotite de mine ca nefind „conforme cu viața”. Printre ele, fiindcă aici am intenționat să ajung, se află unul asemănător cu pătania amicului meu din provincie. — De ce să le suprime? mi-a zămbit maestrul. Și deocotmai pe acesta? Crezi dumneata că furtul unei cărți nu poate ridica o problemă de viață? Fiește, maestre — i-am replicat îndrăneț — dar pasagiul din cartea mea nu este unul autentic, ci unul închi puit. — Același lucru... Se petrec în viața omului atâtea întâmplări, unele mai semnificative decât altele, încât puse în carte ar părea ingenioase născociri... Mărturisesc, cu toată jena care mă încecăă de-a vorbi despre o carte încă în manuscris, că întâmplarea amicului mi s'ar fi părut simplă născocire, avcam patru sau cinci ani. Dar aveam dreptate maestrul. Uneori viața e atât de capricioasă, și atât de plină de surprize, încât depășește chiar cele mai fanteziste fapte descrise de autori. Ca să poată fi demnă de crezământ, întâmplarea cât o fi ea de autentică trebuie să treacă mai întâi prin furcile caudine ale logice, să-i ceară билет de voie pentru a putea fi narată în carte. — oriicăr de nelogică ar fi logica în anumite împrejurări. Dar acesta e un amănunt al celor ce vreau să spun. Faptul care mă interesează îndeosebi, este acela povestit de amicul meu.

(Urmasre în pag. 4-a)

ION VLASIU

Studia

IN TURNEU CU „OPERA ROMÂNĂ“

de ROMEO ALEXANDRESCU

Potrivit unei hoărâri directoriale precedate de constăturii în care fel și chip de proiecte fuseseră examinate, „Opera Română” își luase asupra-și o misiune pe care atâtea trecute direcțiuni din vremi blânde și avute nu găsiseră de cuvînt să șimo prognoze: aceea de a cutreasa țara cu artiștii ei.

Motive de a porni o atât de neobișnuită activitate-estivală erau destule. Compensare la o încheiere prematură de stagiune, punere la studiu a cântăreților, purtarea cuvântului alinător al muzicii prin locuri unde lipsa ei este în special resimțită, făcându-se în același timp cunoscut și provinciilor altfel decât din gazete sau microfonul marilor noștri cântăreți, iată câteva numai din motivele vădite ale turneului planuit, fiecare din ele putându-l chiar singur justifica.

ADAPTARE LA VREMURI

A pleca cu decoruri, cu orchestră, cor, figurație, cu costumuri și peruci, vă puteți închipui dvs., binevoitori cititori, ce acordări crediți unui critic surprins în flagrant delict de reportaj, ce-ar fi însemnat pentru Operă în ziua de azi? Ar fi însemnat căderea într-o înecabilă alternativă: sau a lua din totul ceea ce e foarte puțin și a da deci reprezentarea de un aspect care ar fi făcut să răsădă obrazul instituției, sau de a crea câștigul ferate, scenelor provinciale, hotelurilor, ansamblului însuși, încercători și necazuri fără nici un leac plecând pe drumuri cu toate necesarele.

O euație parea să poată satisface totul: artiști, plus pian, plus arii din operă, egal prezentare demnă, artă veritabilă, succes.

ACTUL I

Într-una din dimineațele nu prea de mult trecutului sfârșit de Iulie. Decor: statuia lui Lascăr Catargiu, în mijlocul pieței Române. „Liniște deplină” și nici tipenie de viațete. Curând începe să se audă fnsă, tot mai distinct, pescăritz anevoios de potcoave pe gravaj. Apare-o birjiș complet ocupată. Se oprește în dreptul casei cu numărul 3, pe la care graiul sunt tăbliile pentru reclame, momentan vacante, ale Operel.

Din patriarhalul vehicul descinde impunător batonul Ștefănescu-Goangă. Birja devine complet goală. Piață. Bacșiș. Urări. Saluturi.

(D. Ștefănescu-Goangă are mână darcnică.)
Privire circulară. Pălărie maron împinsă pe ceafă. Așezare resemnăată pe o bancă.

Birja ese din scenă. Pașii calului își sting treptat șgomotul. Minutele își deapănă lenevoss și ironic jurubița peste singurătatea d-lui Goangă. Și, timp de trei să se aude nimic nou.

Ce poate fi mai regretabil decât aflarea acestui admirabil artist și mare cântăreț în singurătate?
Închipuți, vă rog, un ospăț pantagruelic, revărsat în truculente cascade pe mese, în jurul cărora nu se află nimeni, absolut nimeni!

Este exact cazul, raportat însă la cataacte de umor spontan, de scăpărări de inventivitate spirituală și de sarcasm care nu cunosc nici sfială, nici praf și care rămân totuși tacite, nu pot țâșni ca artiștii din verva înenarabilă a lui „Bébé”, d-sa fiind absolut singur. E într-adevăr păcat, mare păcat.

Nu, nu mai e de suportat. Explozia cu întâzriere trebuie să se producă.
Bébé părăsește subit banca, parcurge în trombă curtea imobilului, trezește pe portar în tunetele de aur ale glasului său, intră în vestibul, trece în primul birou și se așează în fața primului telefon eșit în cale.

Undeva, pe vreo stradă din București, un prieten sare din somn. Cine să telefoneze oare atât de dimineață?
Și, fantasia prea comprimată a artistului, izbucnește însfârșit pe fir.

Prietenul uită redevă somnul pierdut și rade pe înecate.
Peste câteva clipe, alt prieten e la rând. Manevra nu s’a întreprins decât la venirea autobuzului, întârziat până la ora opt, adică exact două ore.

Pare foarte probabil că până la producerea acestui eveniment toți prietenii d-lui Ștefănescu-Goangă erau în picioare. Sosirea mijlocului de transport s’ar mai fi lăsat de sigur dorită dacă d. Eduard Sălăceanu, maestrul suprem al... contabilității Operei (și atât de încetățenit în breșla artiștilor încât un nou venit cu greu ar putea — văzându-l și ascultându-i vocabularul, terminologia și expresiile — să renume la ideea că are de aface cu un cântăreț), nu s’ar fi transportat afară din oraș, la cetatea autobuzelor, spre a decide soarta în favoarea turneului.

Prin jurul lui sease, când ar fi trebuit să fie plecarea, sosiseră și camarazii din regiunea bucureșteană ai d-lui Goangă: Maria Moreanu, Lucia Berescu, Emil Marincescu, cât și personalul de bord, destul de numeros, grupul rămânând să se completeze abia la Praelal, unde așteptau și d-nii Tiberiu Brediceanu, directorul „Operei”, Dorin Iosof, directorul administrativ al instituției și Panait Cotescu, director de scenă și, la drept vorbind, secretar general artistic.

După repetiții la cercul militar din Praelal și câteva ore plăcute petrecute în frumoasa stațiune de alitudine, în dimineața zilei următoare, echipa, în formația ei integrală, se îmbarcă pentru douăsprezece concerte și orașe și demarăm, sub tirul de baraj al spiritelor necesate ale minunatului Bébé.

INVENTAR

Cunoscut de aproape, adevaratul artist n’are, în general, decât de câștigat. În fiecare, copilul nu se lasă învins de ani și adesea își divulgă savuros prezența. Apoi, fiecare are totodată o personalitate bine caracterizată, este un tip aparte, de cele mai multe ori plin de originalitate și de trășituri piteoște și interesante.

Când, ceace cred că se întâmplă mai todeauna (e vorba de adevaratul artist) bunătatea le constituie înec un dar dela Dumnezeu, e ușor de înțeles că nu poate fi decât un moroc pentru profan de a se putea apropia de artist, de a se bucura nu numai de arta lui, dar și de farmecul personal al lui.

Vom încerca prilejul. Întrucât desigur arta le-o cunoașterii și a-ți petrecut feticile clipe și ceasuri ascultându-i la operă sau concert, să tragem pentru domniile voastre, pentru cazul când nu-i cunoașterea decât dela distanță, din fotonii sau loji, un colț și din cortina aspectelor lor particulare, văzute dealungul acestei că-

lătorii de familie, dealungul multor și variate împrejurări, rupte din viața de tot momentul, timp de aproape două săptămâni.

Să procedăm metodic. Pe prima banchetă de piele sunt Ștefănescu-Goangă și maestrul Valentin Morski.

Veți dori poate să citiți notate aci câteva din... produsele umoristice, satirice, caricaturizante, să vedeți prinsă din sber măcar o mică parte din grindina de sarcasme, de spirituale imprecuțiuni, de neînchupabile ghidșuri, ironii și evocări de comic sau ridicol uman, deslătârți odată cu plecarea autobuzului?

Deși am dori să vă împlinim această legitimă dorință, suntem în imposibilitate de a o face, din numeroase motive și mai ales: pentru că o parte din termenii sunt din aacea ce se spun, se aud, dar nu se scriu.

Pe urmă, totul, trebuie să fie spus de Bébé, susurat, bubuit, cântat, mimat, ca să aibă hazul irezistibil constat de noi pe teren și la momentul convenit, pe improvizate.

Trebuie să-l auziți muștrând cu tonul cel mai serios, după o partidă deficitară de cărți, pe simpaticele director al unei alte instituții muzicale: — „mai teroriizat în spelunea la odiosă, profund că sunt mic și slab”, interpellând altdată o doamnă între două vârste, care vizita ce lalea din Samsiseghaza: „Madam Boerestab”, strigându-l în fortissimo de pe un trotuar, la Sibiu, un grup de camarazi de turneu aflat pe trotuarul de pe cealaltă parte a bulevardului, pentru a încerca o ingenioasă reclamă:

Domnul Niculescu Basu, d-le Emil Marincescu, ce căuțați prin Sibiu? Aaa, uite și pe d-na Lucia Berescu și pe d-na Maria Moreanu. Ce dați vreun concert? Când? A... de seară!

Imi pare bine! Viu și eu!” Trebuie să-l vedeți imitând în furturne de hilaritate ale oalegilor de față pe cei din... alte echipe, sau persoane de prin înalte posturi muzicale sau simulând urcarea pe drumul vertical din autobuz pentru a scruta starea aeriană, cu mișcări de parcă s’ar urca cel puțin pe o antenă de T. S. F., cu un translatant în spinare, să-l priviți, cu șapca ajutorului de „șo-

rând, rade mai tare ca toți. Știe să păstreze în același timp o prestație personală și să fie și excelent camarad, uneori neputând rezista și devenind chiar complice tururilor indescriptibile ale năstrucniului nostru conducător de... bal, Bébé.

În stângă, în locurile corespuzătoare, sunt instalați d-na Maria Moreanu și d. Emil Marincescu. Umor sec, crancen și a desade de cele mai neașteptate nuanșe, o înfășurare de atletică eleganță și o fîntă care te face să ghiocești artistul, chiar în afara de scenă, caracterizează pe acest pacinic și sculptural Hercule care, odată în scenă, trăește atât de intens văltoarea dramatică a celor ce cântă, încât o transmite cu vibranta intensitate, neînecat.

A cântat pe mari scene din multe părți ale lumii, dar nu se plînge de neconfortul (termen excesiv de politic, dar, trecă delat noi!) din hoteluri, de diverse neplăceri și contrarietăți de drum.

Caracterizează savant vitaminele din legume crude și, dragă Doamne, nu face opinie separată când se vizitează micile cotetării de pretutindeni, care probabil că binecuvântează și astăzi turneul nostru. Unele, fie vorba între noi, n’au prea corespuns așteptărilor, deși câte unul din noi, făcând pe atotcunoscutul, exclamase expert, văzând firma: — „Aici se mănâncă bunătăți grozave, am mai fost!”.

De atunci, Viorel Chicideanu anunță cu gravitate și lirism, de câte ori ne ese în cale o nouă dușmărie: — „E prima cofetărie din țară, domnilor!”.

O cumpătare permanentă în ceace privește alcoolul, băutura rece, abținerea totală dela țigări și chiar priviri vrășmașe, deși ațutudinea și rămâne de perfect „gentleman”, aruncate fumului venit dela țigări îndeserete din aproplere, arată că îndrăgoste Emil Marincescu ară căreia vrea să consacre un glas mereu sănătos și pur, cu prețul oricărui îngrădieri ale micilor plăceri omenești.

D-na Maria Moreanu nu pierde prilejul să culegă flori de câte ori ne coboșim în plină natură, prin munți sau pe sub picturalele coline ardelenne din drum, fie pentru răcorirea motorului înșemat, fie la alarme sau pe de caucius, și unele și altele destul de frecvente.

Istorisește diferite întâmplări de teatru și culise cu malitozități și unori cu ingenuitate caustică, rade din plin, cu voce bună și veselie strengerească și domină toate ostendile cu zămbitoare voită, fiind de altfel o călătoare cu vocația desemnată încă din copilărie, când nimic nu-i plăcea mai mult decât să-i la geamantulan și să dispară la rude sau familii prietene din alte orașe, spre îngrijorarea extremă a părinților, în fața acestei emancipării premature, dar curând bucoroși ca totul se termină cu bine, mica Mariora fiind și de a întelepoune tot atât de precoce, care-i îngăduia să ajungă fără incidente și perieții la destinație.

Banca II-a, dreapta: d. Niculescu-Basu. E o plăcere să-l auzi răsând pe note arhi grave. Prin hoteluri, e destul și să dregă vocea odată ca să știm cu toții cam pe unde e instalat.

Aruncă din când în când câte un haz neașteptat și stranic. Câte odată nu știi dacă gumeste sau nu și până să se divulge, unul cred că e serios. La urmă, se rade și mai cu poftă.

La un moment dat, cineva fluera în masină.
— „A, asta nu, spune Basu, pe re bemol pedala. De câte ori a fluerat câte unul în mașină și prin trenuri, mi-a mers prost!”.

Nu se mai fluera. În cursul călătoriei se mai începe câte un flueraț, care se stingă imediat însă la amintirea „marotei” neintrecutului cântăreț. Abia peste câteva zile, spune calm: — „flueraț domnule, cât vrei, că am glumit”. S’a răs cățiva chilometri.

Și atunci, când e aproape să se supere realmente, fie când i se sparge termosul pentru a patra oară, fie când la Brașov, opriri la ora cam critică și sub o atenție cam dilatată, nu putem pleca fiindcă lipsește unul din noi. E tocmal maestrul Morski, cel mai punctual din călători. O întâmplare.

D. Basu, coborât din masină, i-o serveste cu glas tunător: — „Uite, domnule, ce ne face Morski, ține tot turneul pe loc ca să mănânce!”.

Legenda spune și Bébé Goangă o repetă din timp în timp, mai târziu, că maestrul Morski a răspuns pe un ton de mare reproș și ceremoioasă revoltă: — „Nam muncat, domu Basu!”.

Totul se sparge în hohote de răs, dar misterul a rămas, căci d. Morski n’a judecat niciodată nimerit să se spună unde a fost și ce-a făcut.

Supărărea d-lui Basu, s’a volatilizat și ea, instantaneu. Când îi auzi glasul, la pierderea răbdării, crezi că cel puțin va dinamita pe vinovat. Peste câteva clipe, toată furtuna se risipește însă și artistul face un: hm! hm! însemnat și devine blăndețea în persoană.

La Turda, ne spune: — „Aștia ne-au trântit în anonim!”.

Intr-adevăr, ațesele sunt tipărite cu: Gh. Niculescu și P. Ștefănescu.

Are dreptale d. Basu. Fără Goangă și Basu pe ațis, Niculescu și Ștefănescu nu reprezintă nimic.
O compensație îl așteaptă însă. La intrarea în sala de concert (în speță cinematograf) un dessemnator inspirat l-a așternut pe d. Basu pe o coală mare cât o casă, în chip de enigmatic biper, proclându-l ploaze de note din gură. Zeul impresariat de provincie poate să ia cele mai neașteptate forme.

Peste tot este mult aplaudat și simpatizat și cântă, până la ultimul concert nu numai neobosit, dar cu trâmbița glasului pură din ce în ce mai străbătătoare și mai luctoase.

D-na Lisette Dima lenevoste cu grație pe o canapea mai din fund, e amabilă și face bună figură tuturor inconveniențelor drumului. Din nefericire ne părăsește încă dela primele concerte, rămânând suferindu într’un spital din Lugoj.

Câte sfârșitul concetelor și d-na Maria Moreanu nu me mai urmează, imbolnăvita subit destul de grav și slăbită să rămână la Petrosani.

A doua echipă în turneu

Soții Mișu Știrbei și Arta Florescu-Știrbei, întâlniți în drum, ne sunt tovarăși de drum câteva zeci de chilometri și cântă la Alud și Alba Iulia, spre a completa grupul concertant, primul cu dulceața de glas, catifelata egalitate și muzicalitatea alăesă ce l se cunosc, iar Arta cu gingășia, rafinamentul și cizelările interpretative de calitate, recunoscute acestui interesant tânăr talent.

INVENTARUL NU S’A TERMINAT!

D-lor Sălăceanu și Cotescu, credeți că ați scăpat de înregistrarea în inventar? Mai ales matale, domnule „Edy”, pe care nu pot să le fotografiez în cuvinte în nicio cronică, pentru că nu cântă decât pe note ești pe scenă, și nu pui nimic în scenă, ca d. Cotescu, ci practici totul numai în afara de scenă? Nu, dragă domnule Sălăceanu, de data asta nu-mi scapi. Inutile orice amenințări, orice priviri rugătoare, orice zămbete blânde și blonde.

Incepem. D. Sălăceanu este în primul rând un as al dialectice administrative. Dorii să valorificăți vreun mic drept în fața administrației operei?

Ei bine, duceți-vă la d. Sălăceanu. Vă va întâmpina în birourul d-sale cu comori de politete, veți fi poate chiar tratat ca în „le dernier salon ou l’on cause”, veți fi omul zilei, veți putea văzând, în timp ce așteptați, cum se perindă toate figurile faimoase ale operei noastre prin birourul d-sale, aproape vi se va părea că faceți parte din ele, atât de netedă va fi intimitatea în care veți fi acceptat spontan. Pe nesimțite însă, blondul și robustul păianjen se va apropia de victimă (D-voastră sunteți!) și i se servă din filtre magice discursuri înșuante, în adieri tot mai anezestiante de argumente în care va veți înfălci ca în filele scutitelor arahnide până ce veți constata că n’aveți nici cea mai microscopică dreptate de a revendica ceva, că d. Sălăceanu v’ar oferi latifundii și vapoare încercate cu diamante pentru simpatia infricoseitoare pe care j-o inspirăți dar spăda legii abia așteptă și-și pravălează tâșii peste d-voastră și d-sa, dacă ați și cât de puțin satisfăcut, împotriva spiritului ei vesnic prezent.

Veți pleca plin de beatitudine, planându în fericie că n’ăți reușit, binecuvântând abilitatea, serafismul și abnegația angelică cu care v’ă păvă de ilegalități, zămbetul diafan și bunăvoiața divină ale d-lui Sălăceanu, care v’a scăpat de atatea primejdii și va primit regește, și veți păstra refuzului, ce totuși ați întâmpinat, o amintire îmbătătoare.

(Urmare din pag. I-a)

Mai târziu oamenii și cărțile nu mai uteau, nu mai răpeau cu extazol neînștatului, cu absolutul acesta de import, știut dela unul și dela altul. Dar floarea înzăbrăntă de nostalgice fermece încă înșgurarea, amăgirea pururi deplină a omului de gând, a scriitorului rar. La zarea aceasta a totalului, el însuși „vrea o aspră cantele thracică. Și nu pot roști decât cu vântele rotunde ale Attice. O aspră cantele thracică vreau. Pe ruguri și pe cruce aș cănta-o: imn al carni dislocate, patetică senzație de a fi!”.

Starea de aseceț și 242 d. Hr. justifică la Alexandria, cunoașterea mistică. Zarul a căzut însă ca o cortină.

Epoca modernă exacerbează sensul limitativ, abrogă aptitudinea pentru totalitate. Viața teoretică suferă procesul nou al autonomizării. Specializare, lucru calificat, mașină-om, noua Renaștere și Reforma: slogan inerent. Suntem, vai, atât de serioși, citim-scriem, vociferăm despre „după”. Pentru venenile întoarceri unde au fost jurăminte, ultimii cavaleri ai emfază arborează captivului convenabile.

Calmi peripateticieni, soldatul și scriitorul descoperă în final, la cumpăna nopții, actualitatea realității eroice și poate, în zori, permanența valorii om, fără indolai, lipoeritul om de rugăciune și de gând, pionier al absolutului.

Un obosit, un sfios sau un mare mândru, oricum un îndrăgostit al formelor deja știute, inutile în expresia ovală a divinității lor de Duminecă. Înfrânt de primejdii salvului anacronic în Natură, „nimic de adăogat” este căderea fără palmul lufiferic.

Răsobul oferă pagina dialectică fără cur sur a istoriului materialist. Omul, iarăși, pe care nu l-a salvat ideea și căruia o justă înfrunire a materiei l-ar fi interzis prăbușirea. Străpuns de arcul „insularului”, îi datorește disparitia, pentru o nouă trădare a clerului însingurat.

Se apropie, cum în Antigona, elogiul real, acum, al omului ființă ultimă. Pentru el materia este o liră vertiginuoasă.

Acesta e d. Eduard Sălăceanu. Totuși toate cele spuse sunt valabile numai dacă nu sunteți unul din cântăreții nalați ai operei. Cu dâșii, unori, chiar dialectica d-lui Sălăceanu, devine insuficientă. De aceea, d-sa caută să-și ascuțea și mai mult. Doamne, unde va ajunge oare?

D. Cotescu este un bun camarad, ascuns sub masca incruțată a directorului de scenă care vrea să fie ascultat.

Este un om în care vocația pentru teatru arde ca o bombă cu fosfor: nimic n’o poate stinge. O cultură frumoasă cu care nu face nici odată paradă, o energie nu fără asprimi, care toată e în flux către scenă, către operă, un boem căruia puțin îi pasă unde va dormi, ce va mânca, unde va fi, numai să fie într’un teatru, să doarmă la nevoie peste decouri, să mănânce operă cu pâine, iată-l pe d. Cotescu, iată și ce caută d. Cotescu la „Opera Română” unde a luptat cu îndârjire și spre a valorifica și a deschide drum multor tineri de talent și unde a chemat om de teatru este într-adevăr un neodihnă animator.

Suntem însoții și de d. Fotino-Constantinescu, venit să acordeze zilnic pianina operei, aflată în fundul autobuzului, unde se hureducă și ea mii de chilometri împreună cu noi.

D. Fotino are la capătul brațului drept de câte ori coboșă din autobuz, o servieretă doloara de care nu se desparte niciodată.

Credeți poate că sunt unele de acordat? Sau, poate, averi în banchete și acțiuni, cum se obținește astăzi? Nu, nici una, nici alta. Sunt manuscrise. La o masă retrasă din vreo cafeana, pe o bancă în pădure, în vreau „hall” de hotel, ca un vechiu client, deși de cinci minute sosit, d. Fotino citește și interpretează pentru că și pe care le scrie, texte vechi grecești, latine, kuneiforme, ebraice, egiptene, asiriene, actualmente studii din concepția și cugetarea despre marile venenile populare și în St. Scriptura.

D. Fotino acordează ca să trăiască dar trăește pentru studiile d-sale.

Și totuși, mai e și unul din cei mai serioși acordori. (Nu e un om, reclama, intru-ci d-sa e bine cunoscut și nu arareori acordează numai pentru a face un bine vreunui student muzical sau a-și arăta stima pentru un artist).

CANTECUL S’A SFARȘIT!.

Miile de chilometri, ca totul, s’au depănat, pe nebagată, de seama. Valuri peste valuri de applause, au trecut peste ceare unzece concerte, bisuri s’au succedat. Iubitorii de muzică au venit câteodată cine știe de unde ca să asculte admirabili artiști din această echipă, precum veniseră și la turneul primei echipe, cu care n’am avut multă vreme de-a fi împreună decât la Praelal și din care făceau parte alți talentați și de vază artiști ca Valentina Crețoiu, Emilia Guțianu, Maria Snejina, Dinu Bădescu, Serban Tassian și Nae Secăreanu precum și maestrul Kulibin.

Ce caldă primire la Gura Barzii, în mijlocul înălțimilor păduroase ale mineilor de aur de lângă Brad, unde se află și inginerul muzician Scheletii, bucoros să salute grupul și în numele direcțiunii mineilor, și în numele muzicii, ce bucurie de a ne vedea inconjurată și de alți prieteni dragi și intimi ai spectacolelor Operei din București.

Entuziasmul dela Hunedoara, dela Lugoj, de pretutindeni, unde glasurile darcnie și arta strălucită a unor cântăreți de talia celor coborâți din modestul autobuz al turneului erau seară de seară mai învaltoale, mai triumfătoare mai darcnic sărbătorite!

D. director Brediceanu, grujulu ca un părinte, tot numai bunăvoiață și sinceră dorință de a ști pe fiecare cât mai mult, dorim, de a fi cât mai multă armonie în toate ale Operei, d. Dorin Iosof, avanguardă în pregătirea din fiecare oraș și bucoros la fiecare succes, la fiecare isbândă, gășind și mijlocul, printre demersuri și obligații, să fie în mijlocul artiștilor împreună cu d-na, sunt tot timpul ingerii păzitori ai turneului.

Penele de cauciu s’au îndesit însă. Se pune chiar și problema de a ne întoarce, după ultimul concert, cu trenul. Reușim să fim abia la miezul nopții la Brașov, apoi la Turcheș, reședința de vară a soților Niculescu Basu, unde în frumos roșuită casă păintească a d-nei Maria Blejanu, d-sa și cu o surioară, întrecându-se în îndemănare și iuteală, ne gășdusec pe toți câți eram și chiar ne odihnim mai abitir ca oriunde.

Ne luăm rămas bun, mulțumim pentru atât de camaraderesca primire și împuținată, plecăm către serpenținele Timișului, către București. Bébé Goangă rămăsese în ajun, în Sibiu. Își luase rămas bun din fugă, ca să nu piardă trenul cu care trebuia să meargă către Râmnicul Vălcii și poate și ca să nu observăm că era emoționat.

Cum suntem și noi, cu cât despărțirea se apropie.

Rădem, dar ochii nu mai sunt atât de veseli. Frumos turneu, în ciuda tuturor greutăților, frumoase clipe!

Mihnea Gheorghiu

DIABOLUL DIN TURN

(Urmare din pag. 3-a)

— Ce s’a întâmplat? — s’a întâmplat! murmurau copiii strânsi grămădă de frică.

— Ce s’a petrecut? ce s’a petrecut?, nu se puteau desmetice din umire toți domniile mici și bătrâni, instalați în confortabilele fotolii de piele.

Contrariați, își mestecau nervoși capetele pipelilor și scufundați mai adânc în fotolii, respirau atât de repede și șueierător, încât curând întreaga vale se acopera de o nepătrunsă ceață.

În acest timp, verzele în grădini se făcuseră roșii ca de purpură, ca și cum Diavolul însuși intrase sub foile lor. Pendulele sculptate în mobile prinseseră a dansa ca și cum ar fi fost vrăjite, în timp ce cele așezate pe căminuri nu mai conțineau să sune înversurate, cu furie. „Treisprezece!” — treisprezece! treisprezece! — și șgomotele pe care le scoate balansându-se erau într-adevăr îngrozitoare. Inșă, — din rău în mai rău, — pisicile și porcii, ne mai putând suporta zornăiturile micilor eoramice cu repetiție, ce le atârnam de gât, o rușeră la fugă în toate părțile, — șgăriind și școmorind, — grăhând și miemând, — ea într-o veritabilă noapte de Sabbat, — când repezându-se la fețele oamenilor, când vărându-se sub fuste, producând prin țipețele lor o muzică drăcescă și cea mai de neînchipuit confuzie pe care un om normal și-o poate imagina. Și miserabilul ștregar, instalat în clopotniță, făcea tot posibilul pentru a mări confuzia din jur.

Cei de jos îl priveau cu ciudă așa cum fuma liniștit, căci, era tot acolo, în turn, așezat pe spatele paznicului ce zăcea nemiscat pe podele. Între dinți, infamul ținea funia clopotului, pe care o scutura neînecat, printre-mișcare a capului dela stângă spre dreapta, făcând un vacarm imens, de nedescris.

Pe genunchi, ținea enorma lui vioară pe care o scărțăia fără nici o intenție de cântec, în timp ce prin gestul și aerele ce și le dădea, părea o îndrăcită palat de cire, în genul unui Judy O’Flanagan sau Paddy O’Regarty.

Situația devenise atât de miserabilă, încât degustat, părășii locul și acum nu-mi rămâne să fac decât un apel, către iubitorii de ore exacte și de varză cu carne! Să mergem cu toții spre aceluși oraș, să restaurăm vechia ordine a lucrurilor în Vondervotemittiss, după această mică și grotescă poveste a unei clopotnițe cu diavoli.

Traducere de MITRIȚĂ I. PETROIANU

OPERA LUI CALISTRAT HOGAS

La Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I” a apărut zilele acestea într-o prea frumoasă ediție, îngrijită de d. Vladimîr Streinu, primul volum al operei lui C. Hogas, „Pe drumuri de munte”, cuprinzând „Aminții din’ro călătorie” și „In nunții Neamțului”.

Marele povestitor moldovean, despre care E. Lovinescu spunea printre altele, în Criticile sale, că n’a cunoscut în toate literaturile un suflet în care să fi căntat mai simfonice întreaga orchestră a pădurilor, — chiar comparația cu Knut Hamsun fiind profitabilă lui C. Hogas, — a primit în sfârșit cu această ediție prezentarea grafică pe care o merită. Coleg pe băncile Academiei Mihăilene cu Vasile Conta, Gh. Pascu, Lambrisor, D. Metrețescu, se știe că Hogas a avut un debut târziu în literatură și o glorie și mai târzie, deși de la început și-a gășit admiratori și între aceștia, după afirmăția lui Octav Botez, cel mai iustru a fost Caragiale. De vină a fost, fără îndoială, lipsa de circulație, a operei sale, edițiile ei la mari răstimpuri și de mic tiraj. Drumarul fără astampăr care a fost în viața scriitorului, cu opera lui a avut un destin mai avar: nu l-a dus dela Piața decât cel mult la Iași și într-o vreme în care Capitala Moldovei, în urma piecării lui Titu Maiorescu, nu mai avea puterea de a consacra pe cineva. Vinovate de a-i fi dus această soartă sunt desigur, și alte împrejurări, analizate, toate de d. Vladimîr Streinu, în prefața actualii ediții, prefață care e un adevarat studiu, nu numai al operei dar și al vieții scriitorului.

Pretext la idealul clasic al omului

(Urmare din pag. I-a)

ori, în expresia ovală a divinității lor de Duminecă. Înfrânt de primejdii salvului anacronic în Natură, „nimic de adăogat” este căderea fără palmul lufiferic.

Răsobul oferă pagina dialectică fără cur sur a istoriului materialist. Omul, iarăși, pe care nu l-a salvat ideea și căruia o justă înfrunire a materiei l-ar fi interzis prăbușirea. Străpuns de arcul „insularului”, îi datorește disparitia, pentru o nouă trădare a clerului însingurat.

Se apropie, cum în Antigona, elogiul real, acum, al omului ființă ultimă. Pentru el materia este o liră vertiginuoasă.

Idelogul istoric și simplu om, după uriașul salt mortal în realitate, cu mitraliere, vor cunoaște trecerea în vîlcă a e-normal „suprastructurii” care ne-a erodată căutările, atunci, când în serile olimpice era peste lume foame și lacrimi și filosof

PAIAN JENUL

O rază de soare caldă se strecura luminoasă prin frunzișul unuitrandafir agățător, ce se afla răstăgnit pe înălțimea stilpilor de piatră a unei pergole.

In bătaia razei își făceau apariția v-neorii, musculițe abia vizibile, care se în-tremau la sbor și neștiutoare cădeau pe-rind în plasa unui pindar de alături, ce sta chiricit ca o porumbă uscată. Paian-jenul era ca un puscnic hoț și ipocrit, care se gospodărea aici de mult, căci prin partea locului n'avea cine a se abate să-i turbure liniștea de tihnă și liniște.

Din când în când, doar câte o gîză se întimpla să treacă în sbor ca o săgeată și să-i străpungă casa, dar acest impostor nu se mai întorcea altă dată, așa că fi-rele începeau a se țese din nou și cu oarecare trudă plasa se împlina ca mai înainte.

Era tare bine la umbra frunzelor și cu o împărăție nerăvnită de nimeni. Timpul era de aur, iar lungile zile de vară însemnau ani cu câte 365 de zile fiecare pentru paianjenul care huzu-rea în seu și cu neștirbită suverani-tate.

Ocarămirea imperiului nu era grea. Diminețile și le petrecea la postul de comandă, iar când soarele spre amiază cuprindea petalele trandafirului, atot-stăpânitorul se lăsa în jos pe un firisor de mătasă și rămănea ore întregi ju-căuș, după cum voia să facă recunoș-tearea mai amănunțită a spațiului teri-orial al împărăției. Câteodată ar fi fost primejdioase aceste incursiuni, căci s'ar fi putut întâmpla cine știu ce capturare a lui din senin, dar paian-jenul își avea socotite plimbările și vre-mea când să le facă.

Urma după aceea sista și retragerea copioasă în cochilia de piatră a unui melc făcut scrum cu câteva mii de ani în urmă, aflată împreună cu alte ase-menea fosile în corpul materialului din care a fost construită pergola.

Somnul îi venea lin și visurile nes-tăpătate îi infuziau alte lumișuri de frunze rămase încă neapropate, care cereau case de paianjeni și întor-tocheate rețele de frînghuțe.

O extindere voluntară a hotarelor împărăției neștinjenite de vecinătăți, nu însemna mare lucru!

Când se trezea amețit și turburat de atâtea coșmare, își aducea aminte și de versul lui La Fontaine: „la raison

du plus fort"... și nebulatic ca un ne-chibzuit ce era, începea să constru-iască o sumedenie de etaje și de prid-voare prin luxurianta eflorescență și vegetația trandafirului. Se simțea mult mai împăcat așa și nu mai biruia cu capturarea prăzii. Ca o binefăc-ătoare mană din cer, cădeau victime tot soiul de insecte; care mai mici, care mai mari, altele nesburătoare și apoi căpi fluturași gingași împodobii în culori!

Spre amurgul soarelui, când lumina devenea palidă ca ceara de abine cu-rată, paianjenul mergea la culcare și își încheia socotilele zilei. Până să a-doarmă, asculta mulțumit tot felul de sgmote ca și ușoare ciriturii prin ra-murile de copaci și chiar câte un cântec precece de greier.

Astfel, se scurgea timpul molcom și fără nicio bătaie de cap, ca în seraiu-rile pașahilor de odinioară.

Dar, orice început are și sfârșit... Chiar și pentru o împărăție, ori cât ar fi de mare!

Într-una din dimineți, când roua at-ârna în mărgăritare la sânul florilor, o frînghiuță s'a cutremurat dând a-larma la unul din năvoadele de la marginea împărăției. Un bondar mare și cenușiu căt un sămbure de migdală, sbrânaia din aripi ca o elice și arunca trănete pline de venin. Nu isbutea to-tuși, să se elibereze din închisoarea rețelelor.

— A cui e împărăția aceasta, a cui e?... striga el indignat.

— A mea! răspuse paianjenul din apropiere, alergând căt îl fineau ute-riile asupra prăzii. Dar nici n'a apucat să o prindă cu dinții lui ascuțiți și a simțit un fior de otrăvă care i s'a stre-curat în tot corpul. Deodată s'a chiricit, mai rău ca o porumbă uscată.

— Vai de mine, cu ce am păcătuit? s'a plâns el amarnic.

— Cu lăcomia de a-și întinde hota-rele în câmpul nectarului, care nu-ți aparține, al acestor roze. Și căt ai clipi din pleoape, bondarul a srit asupra lui. „Ai cetit, desigur, paianjenule, pe La Fontaine! Aceasta e învătăura, dacă n'ai știut s'o tragi mai înainte! Tot nașul era naș!" și înțepându-l din nou, l-a aruncat căt col, ca pe un gunoi. Apoi și-a luat sborul.

VALERIAN PETRESCU

DIABOLUL DIN TURN

de EDGAR ALLAN POE

sibilitați, o consideră ce a insulță. Orașul este situat într'o vale perfect circulară, ale cărei margini se întind cam la un sfert de milă în jurul lui, fiind peste tot do-minat de coline pitorești, ce constituiesc unele din mând-riile oamenilor din partea locului.

În jurul acestei văi, una lângă alta și cu acoperisuri uniforme de olane, se alinau un șir continuu de 60 locuințe.

Deoarece stau sprjinite în spate pe sirurile de co-line, înțelegem de ce privesc cu toatele spre centrul căm-piei, ce se află situat cam la vreo 60 yarzi în fața porții învecinată de ele.

Fiecare casă are în față o mică grădină, cu o alec cir-culară, un ceas de soare și douăzeci și patru de verze. Insuși felul cum sunt con-struite le face întrutât să se-mene, încât îți este imposi-bil să le poți deosebi. Ace-asta, desigur și din prici-na stilului bizar de arhitec-tură antică totuși atât de remarcabil și pitoresc în zilele noastre. Fîind zidite din mici cărămizi bine arse în foc, având colturile în-grițite, din depărtare perei-le formează o tablă imensă de șah. Marginele zidurilor, aproape de acoperiș, se răs-frîng mult, făcînd loc orna-mentelor tot atât de bogate ca și pe restul clădirii sau la poarta principală.

Ferestrele sunt înguste, și mult adâncite în zid, în spa-tiele grațioase, formînd mici camereuri bizare. Acoperișul e roșu, de olane. Lemnăria are peste tot o culoare sum-bră, spălăcită, fără desene, uniformă; deoarece încă din timpuri imemorabile sculpor-ții în lemn din Vondervoteimittiss n'au învățat să deosebească mai mult de două obiecte —, ceasuri și verze! Insa făceau acest lucru per-fect, cu ingeniozitate, ori unde găsseau un loc potrivit pentru a-și înfige dalta.

Locuințele par în interior aceleasi ca și în afară și mo-bilele lor sunt făcute după un singur model. Potelele, sunt pardoșite cu țigla, în careurii, scaunele și mesele sunt de lemn negru, cu pi-cioarele răsucite în spirale tot mai dese către extremită-ți. Căminurile sunt largi, înalte și, în afară de obiș-nuitele orologii și verze sculptate pe chenarul fațadei, sunt împodobite fiecare cu câte un ceas veritabil așezat la mijlocul unei po-lice, între două ghiweiciuri cu verze. Într-o încăpere, arză și o orologiu se mai află câte o mică divinitate de porțelan chinezesc pe al că-rei pantece disproportionat, este montat cadranelor unui ceas.

Interiorul căminurilor pare adănc, fără sfârșit, cu gră-tate negre și indoite. Tot timpul arde acolo un foc ne-obșnuit de mare, sub un ca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

cu toată îndrăgirea și cu o aca-zan imens, plin cu varză și carne de porc, pe care gos-podina casei nu-l slăbește

nici o clipă din ochi. Aceas-ta, este deobiceiul o femeie bătrână cu o ochi albaștri și fața roșie, purtând un enorm bonet asemănător une-i căpătâș de zahăr, îm-podobit cu o panglică roșie, tinerească. Rochia-i de po-stav simplă de un galben murdar este desigur foarte lungă în spate și cu talia prea sus, totuși nu atât de lungă încât să-i poată acoperi, în față, complet pi-cioarele. Gleznele groase ca doi tîruși fac frumoasă pe-reche împreună. Pantofii — de piele aramie — sunt trimși de picioare cu câte o panglică de culoare închisă, al cărei nod e aranjat cu mi-gală în forma unei verze. În mîna stîngă ține un ceas olandez, mic, dar totuși destul de greu, iar cu dreapta o lingură uriașă cu care mesteacă în cazanul de pe foc. Lîngă ea, doarme o pi-cioară mare, ce poartă la gât un ceas cu repetiție, ce a jî-cărie de aramă aurită, desi-gur una din nebulițele ne-as-tămpăratilor copii ai ca-sei.

Oricînd i-ai căuta, copiii, deobiceiul trei, pazează porții în grădină. Sunt atât de mici, ca piticii din povești. Poartă un fel de șepci în trei culțuri, jachetele roșii lungi până aproape de solduri, pantalonii de piele de căprioară, ciorapi roșii de dantelă, pantofi grei cu orna-mente argintii și palto-verse lungi cu nasturi mari de sidf. Fiecare mai ține între dinți o pipă scurtă și în mîna dreaptă câte un ceas pîntecos. O pipă, o pri-vire pe cadrulul ceasornicu-lui, — altă privire, alt funi, și astfel își trece vremea. În acest timp, porcul mare și trîndav roade liniștit foi de varză, făcînd să-și le legene la gât ceasul aurit, pe care micii săi paznici i-l-au legat ca și pe pisicilor, cu scopul de a-l face poate mai frumos.

În fața intrării prin-cipale, într'un fotoliu căptu-șit cu piele, avînd picioa-rele tot atât de răsucite ca ale meselor din camere, se află instalat bătrînul prop-rietar al casei. Un domn bătrîn și mic, peste măsura de gras, cu ochii mari ro-tunzi și sub bărbie cu două rânduri groase de carne. Ținuta sa amintește pe ace-a micilor copii și aceasta nu pare a-l incomoda într-u nimic. Deosebită constă în faptul că pipa lui este ceva mai lungă decît aceea a co-piilor, și că poate fumează mai mult din ea. Ca și ei, are și el un ceas, pe care însă îl ține în buzunar. Pen-tru a spune adevărul, tre-buie să mărturisesc că are ceva mai mult de făcut de-cît supravegherea continuă a ceasornicului, — lucru pe care vreau dealtfel să vi-l explic. Are mai totdeauna piciorul drept așezat deasupra genunchiului stîng, și n-uta gravă și privirea aten-țind îndreptată asupra unui ob-iect interesant din mijlocul câmpiei.

Acest lucru pare a fi așez-ăt undeva, în turcul pri-măriei. Acolo, unde membrii consiliului sunt toți oameni extrem de mici, foarte bon-doci, foarte transpirați, foarte inteligenți, cu ochii mari ca niște cești, cu res-pectabile bărbii duble, cu îmbrăcămintea mult mai lungă, cu părul mult mai negru decît ceilalți locuitori obișnuiți din Vondervoteimittiss. Acești oameni răs-punzînd deselor cereri ale locuitorilor și în urma nu-meroselor sedințe extraor-dinare, au votat și adoptat aceste trei importante deci-zii:

I
Se consideră crimă, orice schimbare voită, a aspecte-lor și lucrurilor actuale.

II
În Vondervoteimittiss, nu sunt tolerați străinii.

III
Jurăm prietenie eternă, orologioilor și verzilor nos-tre.

Deasupra camerei de se-dințe se află clopotnița și lângă clopotniță, în vechiul turn, este și a fost, din timpuri imemorabile, mîndria și fericirea orașenilor, ma-rele orologiu al orașului Vondervoteimittiss. Acesta este obiectul spre care se îndreaptă privirile bătrînilor domni, instalați confortabil în fotolii căptușite cu piele.

Marele ceasornic, are șap-te cadrane, — astfel că se poate lesne vedea din toate părțile. Cadranele sunt mari și albe, indicatoarele butu-cănoase și negre. În turn se găsește în permanentă un om, a cărui singură misiune este să-l aibă în grijă; însă această funcțiune pare a fi mai mult o măsură de pre-vedere, deoarece omul nu-și amintește ca orologiu din Vondervoteimittiss să fi a-vut nevoie vreodată de aju-torul său. Până în zilele din urmă, simpla bănuială de a gândi altfel era considerată drept o erezie. Din alte tim-puri încă, timpuri pe care le menționează arhivele, orle au fost sunate cu regulari-tate matematică, de către marele clopot. Și într'ade-văr, el a fost regulatorul tu-turor orologioilor și ceasorni-celor din oraș. Niciodată su-netul clopotului nu greșise orele. Când bătea, puteai zice cu siguranță deplină „amiază”, toți servitorii își deschideau în același timp buzele, pentru a-și răspunde ca un ecou. Într'un cuvînt, pașnicii burghezi se inebu-neau după varza lor cu carne, mulțumiți și încreză-tori în justetea ceasurilor.

Toți acei ce dețineau vreo funcțiune erau respectați până la venerațiune; și cum omul din turnul Vondervoteimittissului o avea pe cea mai importantă, el trecea drept cel mai respectat din-tre muritorii. El este prin-ci-palul demitar al orașului și porcii înșiși aveau pen-tru el un sentiment deose-bit. Treua hainei sale era cea mai lungă —, pipa, bu-clele pantofilor, ochii și sto-macul, erau mult mai mari decît ale vreunui al domn din oraș; până și bărbia îi era triplă.

Vremuri de aur ale Vondervoteimittissului, d a r, mă cuprinde mila, la gîndul că acest paradis te-restru a fost condamnat să sufere subit, într'o zi, o cru-dă, o prea crudă schimbare.

Consecvent unui vechi proverb, cu multă trecere printre înțelepții locuitori, că „nimic bun nu poate veni din spre colinele orașului”, n'am decât să constat, acum cînd cunosc cele ce au ur-mat, existența profetice, în conținutul acestor cuvinte. La amiază, — parc'ar fi cri — cînd a apărut un obiect, de un aspect bizar, deas-pura creștii, — în partea de Est. Un astfel de eveniment trebuia să atragă atenția tuturor și fiecare din acei mici domni bătrîni, insta-lați în fotoliile lor căptușite cu piele, îndreptată unde ochii înmărmuriți de gro-ză, spre acel fenomen, pă-strînd totuși pe celălalt, fixat pe cadrulul orologiu-lui din clopotniță.

Mai erau trei minute p_ă-nă la amiază, cînd s'a des-lușit că obiectul în chesti-une era un om tânăr și foar-te mic, care avea acul unui străin. Scobora colina cu o foarte mare încredință, ast-fel că fiecare putea să-l vadă deslușit. Era desigur, unul din cei mai mici om-eni ce fususeră văzuți vreodată în Vondervoteimittiss. Avea fața neagră ca de tutun, un nas lung și încîrligat, ochii ca două boabe de mazăre, o gură mare și un șir impresionant de dinți, ce păreau că se in-tind dela o ureche la alta. Adăogați acestora, favoriți și mustați și fiți siguri că n'am uitat nimic acestei fi-guri. Capul perfect propor-ționar, avea bucele părului îngrijit prinse în panglici luicitoare de hărtie. Era îm-brăcat cu o haină de un ne-gru adănc, lăptos, ce se termina printr'o coadă de rîndunică, și lîsa să-i atăr-ne dintr'un buzunar un lung capăt de bătiștă albă; — pantaloni erau de cașmir, negri, ca de conduri, și-i că-deau mult peste pantofi, ac-operîndu-i pe jumătate cu enorme panglici de satin ne-gru. Sub unul din brațe purta o imensă pălărie, iar sub celălalt o vioară, apro-pa de cinci ori mai mare de-

— Unu! spus clopotul.

— ...nu ...murmură fiecare din acei domni bătrîni din Vondervoteimittiss, insta-lați în fotolii căptușite cu piele, — ...nu... spus ceasul său; — ...nu... spus ceasornicul nevastă sale și — ...nu...spuseră ceasornicele copioilor și ale micilor jucă-rii aurite, atărna la gatul pisiceii și al porcului.

— Doi! continuă clopotul cel mare. Și:

— iiiiii! ...repetară toate ecouile mecanic.

— Trei! patru! cinci! șase! șapte! opt! nouă! zece! spus clopotul.

— ...ei...! truuuu! ciiii! seeeee! teeee! ttttt! aaaăă! ceeeeee! îi răspuseră altele.

— Unsprezece! spus cel mare.

— Speeeee! îl aprobară corul celor mici.

— Doisprezece! s p u e clopotul.

— iiiisspiceeee! îi răs-punseră mii de voci caden-tate.

— Douăsprezece! loviturii s'au terminat, murmură corul domnilor bătrîni, vîrîndu-și ca la comandă ceasor-nicele în buzunare. Insa ma-rele clopot, nu sfârșise încă.

— Treispzece! spus el.

— Imposibil, imposibil, murmură toți acei domni bătrîni devenind palizi, lăsînd să le cadă pipele din gură și piciorul drept de la d e a s u p r a genunchiului stîng.

— Imposibil! gemură ei... ceispeeeee... „Mein Gott" și totuși astăzi a bătut treispzece loviturii !!!

Nu s'ar putea îndeajuns descrie teribila scenă care a urmat. În tot Vondervoteimittiss-ul, se răspîndi o groază ascunsă ca un tu-mult.

cat el. In m^ana st^ang^a ținea o tabachere de aur, un care scotea din c^and in cand tu-tun, cu un aer complet de-gajat, de om mare, in timp ce; salt^and de pe un picior pe celalalt, se scobora colina, descri^nd cu m^ainile in aer tot feul de senime fanta-stice. Doamne, Dumnezeu! ce spectacol pentru linștiti burghezi din Vondervoteimittiss.

La drept vorbind, tic^olosul avea in afara de r^anje-tul sau, o inf^ațare tare si-nistră și periculoasă; și, in timp ce se scobora val-v^arte spre oras, aspectul sau ciudat era deajuns pentru a deștepta neliniște in jur; si nu numai unul din burghe-zii ce-l urm^areau cu privi-rea, in acea zi, ar fi dat ori-ce, numai să poată arunca o privire sub capătul de ba-tistă albă, ce ișea at^at de neglijent din buzunaru! haine sale cu trenă in formă de coadă de r^andunică. Insa, ceea ce ocaziona o ge-nerală indignare, era faptul că acest mizerabil, „bat^adache" ce șchia abile și ne-sfârșite priuete, n'avea o li-nie uniformă a dansului său, și mai ales nu poseda, nici in cea mai mică m^a-sură, noțiunea de ceea ce se cheamă a merge liniștit.

In acest timp, pașnica populație a orașului n'avea nici măcar timp să se des-metească complet, c^and, exact o jumătate de minut înainte de amiază, prichin-dutul cobori chiar in mijloc acestor oameni nenfri-țați, tot dans^nd și făc^nd piruete, apoi, ușor cu un po-morbul, soură spre turnul primăriei, unde pașnicul o-rogioiului, revoltat de at^ata indrasneață, fuma totuși, păstr^and o atitudine demnă, cu toate că era vizibil îngri-jorat. Pe urmă, micul str^ang el inh^ață deodată de nas, îl scutură, îl trase sdrav-ni, îi infundă imensa lui p^alărie pe cap, acoperîndu-i ochii și gura; apoi, apuc^and-și de gât vioara lui cea mare, începu să-i care pe spinele cu nemiliuma, — și cu at^ata iuțeață înc^at nu se mai deosebea care-i pașni-cul, care-i vioara, — astfel că oricine ar fi jurat că un întreg regiment de toboșari, bătea darabanele diavolului in turnul clopotniței din Vondervoteimittiss.

Nu s'ar putea descrie in deajuns, ce disperat^a revol-tă pusesse st^ap^ănire pe oa-meni, la g^andul grosnic că mai era numai o jumătate de secundă p^ănă la amiază. Totuși, clopotul prinse a suna jum^atăte zleii și cu toată situația excepțională, nici unul nu uită datoria de a-și arunca ochii pe cadre-nele ceasurilor. Desigur, chiar in acest moment, paș-nicul isbutise să se elibe-reze. Insa, cum clopotul în-cepușe a suna, nimeni nu avea timp să se g^and^ească cum făcuse aceasta, toate urechile fiind atente la nu-m^arul loviturilor.

— Unu! spus clopotul.

— ...nu ...murmură fiecare din acei domni bătrîni din Vondervoteimittiss, insta-lați în fotolii căptușite cu piele, — ...nu... spus ceasul său; — ...nu... spus ceasornicul nevastă sale și — ...nu...spuseră ceasornicele copioilor și ale micilor jucă-rii aurite, atărna la gatul pisiceii și al porcului.

— Doi! continuă clopotul cel mare. Și:

— iiiiii! ...repetară toate ecouile mecanic.

— Trei! patru! cinci! șase! șapte! opt! nouă! zece! spus clopotul.

— ...ei...! truuuu! ciiii! seeeee! teeee! ttttt! aaaăă! ceeeeee! îi răspuseră altele.

— Unsprezece! spus cel mare.

— Speeeee! îl aprobară corul celor mici.

— Doisprezece! s p u e clopotul.

— iiiisspiceeee! îi răs-punseră mii de voci caden-tate.

— Douăsprezece! loviturii s'au terminat, murmură corul domnilor bătrîni, vîrîndu-și ca la comandă ceasor-nicele în buzunare. Insa ma-rele clopot, nu sfârșise încă.

— Treispzece! spus el.

— Imposibil, imposibil, murmură toți acei domni bătrîni devenind palizi, lăsînd să le cadă pipele din gură și piciorul drept de la d e a s u p r a genunchiului stîng.

— Imposibil! gemură ei... ceispeeeee... „Mein Gott" și totuși astăzi a bătut treispzece loviturii !!!

Nu s'ar putea îndeajuns descrie teribila scenă care a urmat. În tot Vondervoteimittiss-ul, se răspîndi o groază ascunsă ca un tu-mult.

(Urmare in pag. 2-4)

DISOCIAȚII ȘI ASOCIAȚII LA TRAGISM ȘI IUBIRE

(Urmare din pag. 1-a)

Iubirea nu-i un stadiu gestativ; e o evolu-ție, o formare împlinită încet, o deve-nire. Se petrece metamorfoza noastră în obiectul iubirii, adică oțmoza, conlopierea până la desăvârșire, când ne recunoaștem pe noi-însine în obiect.

Trepat, parcurgerea diferitelor grade în evoluția iubirii ne redă tot mai intens dorința metamuririi de trecere, de adân-cire, de superlativ. Propoția este directă: cu cât înțelegem mai mult, cu atât ni se amplifică setea.

Neliniștea sporește în funcție de spa-mă: dacă prin mijloacele noastre nu ajungem la nesfârșirea pe care o revendică setea înșășiabilă?

Atunci am ajuns la punctul de intersecție amintit mai sus: disperaarea de a fi trecut peste dramă și a nu fi clarificat încă nimic. Acolo se aflau Hero și Leandru în momentul când forța miraculoasă, intervenind oportun, l-a ucis: n'au atins cunoașterea tragică. Cu alte cuvinte, până în clipa terestrelă despărțiri prin moarte le-au rămas iluziile unui superlativ. A-venturată dincolo de dramă, neliniștea s'ar fi calmat deodată: și în mijlocul vazei țări-cri, contemplația le-ar fi dăruit adevărul tragic și soluționarea unică: moartea.

E sublim povestită clipa acestei revela-ți în legenda cu isvor celtic, a lui Tristan. Numai că aici intervine destul fatal de început dând iubitorilor conștiința tragi-cului; Voința destinului e simbolizată prin filtrul de iubire. Băutura vrăjită a dra-gostei îi face să-și afle soarta, care va fi de a nu se putea despărți niciodată. În versiunea d'n Richard Wagner, filtrul ca-păt o semnificație mai cuprinzătoare: Tristan și Isolda se iubesc dela prima ve-dere; iar contribuția băuturii fermecate este de a-i conduce la moarte. Deaceia ei cheamă în trei rânduri moartea, știind-șe uniti pentru și prin ea și înțelegând că nu-și pot găsi plenitudine lumescă. La baza acestei atitudini stă tragedia existen-ței lor. Insa moartea nu 'osește decît a-tunci când trebură. Și în mult așteptata întâlnire supremă ochii li se anină — re-găsiindu-se fiecare pe sine în suflieț! din privirea celuilalt — în extaz:

Tristan cade mort în brațele Isoldei, dăruind iubitei eliberarea prin aceeași și simultană moarte, după cum se legasră cu jurământ și cum fusese voia desti-nului.

Desori, moartea implică sacrificiul prin facultatea ei de mijloc inovator, de crea-ție. Anterioră sacrificiului fusese suferin-ța, condiționând creația prin împunerea monezii răsumpărătoare: sacrificiul. A-nulând suferința prin sacrificiu, cream și în moarte. Deaceia respirăm dealungul marilor povestiri de iubire atmosfera sentimentului morții. El apare ca un impos-derabil, ca un ce nedefinit, pe care l-am putea sesiza cu mijloacele vieții, dar care ne rămâne strein; resimțim numai vag parfumul neștiinței prezente a unui în-ceput.

Și razeori — ca o minune — taina se desvălue... Sunt două etape clar inteli-gibile în balada românească a Mesterului Manole: episodul surpării zidurilor, a redăării, neliniștea Mesterului înaintea jertfei care i se cerea, hotărârea de a o primi, formează momentul dramei. Iar din clipa zidirii iubitei, Mesterul este un ales al morții; conștiința tragicului apare când Mesterul simulează jocul zidirii. E un pretext factice, acceptat de iubită și Mester, fiindcă deși amândoi cunoscșfâr-șitul jocului, taina e prea cogștitătoare

peurta a mai fi comentată cu vorbe. Și desbrăcînd balada de elementele epice vom desvălui ideea: prin suferința sacri-ficiului, moartea devine creaătoare.

Trăită în acest grad de acuitate, trage-dia cea mai pură, despersonalizată (cu alt termen, impersonală) se învecinează cu ontologia.

Trebuie amintită — controversând iube-rea — o secundă mare accepție: cea bud-histă. Aci, spre deosebire de interpretarea platonică, năzuința în iubire nu e de a sinteza o dualitate, ci de a dispensa o unitate inițială. Adică, împărtășirea e ceea ce e caduc și uman pentru atingerea esenței ultime, care poate fi o imanență ori o non-existență. Pe drept sublinia metafizicianul român, prof. Nae Ionescu, ca-racterul comun al celor două interpre-tări:

...O tendință dinamică, în care spiritul ce trăiește starea aceasta de iubire se de-pășește pe sine însuși, dar nu părăsindu-se pe sine, ci purtându-se, trăgându-se pe sine în virtutea acestui elan, a acestei tendințe, spre obiectele din afară".

E momentul să fixăm două mențiuni: prima, de natură, oarecum, subiectivă este semnalaarea unei superiorități a limbii românești, față de limbile occidentale. Pentru sensul psihologic al sentimentului de care ne ocupăm, limba română are trei termeni: iubire, provenit din slavonescul iubiți (accentuînd pe înțelesul de plăcere spirituală), apoi dragoste, derivat din slavonescul dragostu (semnificînd nuanțele: scump și dorință) și înșăfîșit, latinescul amor. Incontestabil, noțiunea iubire vi-zează o stare ideală, pură, pleneră, față de dragoste, care se alătură mai mult de carnalitate, corupere, lipsă de intensitate. Amor, pare-se, tot mai perimat,

MACRIDA SEMIONOVNA de ARCADIE AVERCENCO

Divagații pe tema unui fapt oarecare

(Urmare din pag. 1)

— Și eu cred că se schimbă. Poftim la mine, să servesc cu o cafeletă.

— Un chip sbârcit apărui în ușă, un născu cărnat miresi aerul și ochi ageri începură să scruteze odaia, ca și cum nu o privire, ci o mică de privire s'ar fi imprăștiat, deodată, ca niște boabe de mazăre.

— Intră timpl, parcă un șoarece cenușiu s'ar fi furșat pe ușă și, îndreptându-și o șuviță de păr și cărunț, ieșită de sub bonetă, miorlăi cu glas de zahăr:

— Dece te mai deranjezi, Ana Perfilevna? Zău... Prea mă îndatorezi...

— Ce deranj?... Nu-i nici un deranj! Se sărutară într-un chip destul de duios.

Chiriașa, Macrida Semionovna, se lăsa, numai decât, pe un scaun, își scutură capul și gemu cu un glas subțire ca un fir de ață:

— Toată noaptea, m'au durut șalele, parcă se rupeau în bucăți.

Aceasta dădu proprietăresei prilej să se aprindă de cea mai energică compătimire:

— Da' de ce oare? Te-o fi tras vruun curent. Drept răspuns, Macrida Semionovna doar zâmbi cu amărăciune:

— Hi! Cum să nu mă fi tras? Trage dela feastră... În odaia asta ticăloasă, trage din toate părțile.

Erau cuvinte crude.

Ana Perfilevna se dădu înapoi din fața Macridei Semionovna și-i aruncă o privire ce nu s'ar putea imita în nici un caz.

— Ia, te rog! Dece adică odaia mea e ticăloasă?! Ți-o dau de pomână!

Cu un singur gest al mâinii sbârcite, Macrida Semionovna șterse depe buze zămbetul ce n'auvuse încă timpul să dispară și glasul ei căpătă, numaidecât, puterea unui uragan:

— Douăzeci și două de ruble sunt pomână? Multumesc pentru așa „pomână”. Dacă toate ar fi „pomeni!” ca asta, apoi mâine, poimaine mă'ș vedea în stradă, cu mâna întinsă.

— Te rog, te rog! Dacă ți se pare scump, de ce te-ai mai milogit ca să ți-o dau cu chirie? „Ana Perfilevna, dragă, închiriază-mi-o! Ana Perfilevna, nepretuit, așa și pe dincolo!”

Ana Perfilevna avea, firește, venitul ei în glas, dar, în comparație cu Macrida Semionovna, venitul acesta era limonadă, apă de trandafir...

Macrida Semionovna deschise gura și erupse:

— Așa?! Draga mea... poate că sunt de prisos aicea!... Poate și la cafea m'ai poftit așa, cu strângere de inimă? Te rog, te rog! Nu-mi trebuie cafeaua d-tale! Am și eu cafea.

Acum, Ana Perfilevna își aduse aminte la timp că e gazdă și că legile ospitalității sunt sfinte până și la popoarele sălbatice...

— Vai de mine, dragă... Nu sunt șgarciță. Bea câtă vrei. Uite, am pregătit și un lichior.

Cuvânt dulce, magic! Vorbele veninoase parcă le-a suflat vântul depe buze... Un zămbet dulce mios se joacă blând pe buze.

— Zău, lichior?... Păcut, poate, de d-ta?

— De mine.

— Ai niște mâini de aur... spuse repede Macrida Semionovna. Toate le faci singură!... Ești o adevărată comaro!

— De coacăze. Servește. Ce mai e nou?

Macrida Semionovna începu să scânteieze și să luasească asemenea zăpezii sub razele lunii.

Privirea ei avea atăta sălbatică energie, încât, din clipa de față, autorul e nevoit să părasească tonul narativ liniștit și să treacă la cel aspru, concis, lapidar, într-un cuvânt, la tonul dialogului dramatic...

MACRIDA SEMIONOVNA: Vai, maică dragă! Am un milion de noutăți! Da' ce zic milion? O sută de mii de noutăți!

ANA PERFILEVNA (tremurând de înfrigurată așteptare): Hai, hai, zi odată!

Boer? Să nu crezi cumva că-i ceva deosebit... Hi-hi... Barem dacă semăna cu tată-său. Când color, seamănă cu alteineva. Da, așa-i! Nu mai dai din mâini, că nu ești moare de vânt! Știu eu ce spun. Am auzit și eu ceva despre un inginer hotarnic!

ANA PERFILEVNA (tremurând ca o frunză, din cauza presunii interioare a sentimentelor): Așa? Să ți se usuce limba, dacă-i adevărat!

MACRIDA SEMIONOVNA: După asta... după cele ce-ai spus d-ta... știu ce am de făcut... Nu mai stau în casa asta. Mă mut chiar azi. Ajunge! Mă omoară în casa asta de nebuni! (se ridică și, ca un uragan, se duce în odaia sa).

ANA PERFILEVNA: Ah, nemernico! Vorbești de inginer? Ai să faci tu pe inginerul, cu mâna întinsă, în fața catedralei (se adresează unui pisoi, care doarme pașnic pe un divan): Poftim, să mai fii prieten cu oamenii d'ăștia! Să-i tratezi ca pe oameni de societate! Auzi, nerușinare! (se apropie de ușă). Ascultă, Macrida Semionovna! Imi ești dator pentru o jumătate de lună, așa că te rog să fii bună și să-mi plătești.

MACRIDA SEMIONOVNA (iese. Buzele îi tremură, ca scândurile unui pod sub roțile unei căruțe. Ține în mână toată averea ei: o legătură și o colivie cu un canar): Te rog, te rog. Nu-mi trebuie banii d-tale. Slavă Domnului, cum am trăit înainte fără d-ta, am să trăiesc și de aci încolo. Poftim, dă-mi rest dela 25 de ruble.

ANA PERFILEVNA: Cu plăcere. O trimit pe Lucheria să schimbe (Pleacă. Macrida Semionovna se apropie de masă, își pune un păhăruț de lichior și, amănințându-se pe sine însăși cu degetul, bea. Auzind pașii Ani Perfilevna, fuge dela masă și se așează, cu un aer de nepăsare, pe un scaun, într-un colț. Ana Perfilevna intră și se plimbă furtunos prin odaie. Pe urmă, se apropie de fereastră și se uită în stradă, înviiorându-se din ce în ce): Doamne, Doamne, oamenii și-au pierdut rușinea. (Macrida Semionovna tace, îngițată): Alaltăieri i-a venit soția și acum umbliă din nou la braț cu aia cu părul roșu.

MACRIDA SEMIONOVNA (sare în sus, ca înțepată de viespe): Ce spui! Unde e? Unde e?

ANA PERFILEVNA: Uite-i aici. S'au oprit și stau de vorbă.

MACRIDA SEMIONOVNA (fuge la fereastră și privește, lacomă). Adevărat: stau de vorbă. Soția stă acasă, ca o proastă și ei vorbesc pe sub ferestrele ei! Au intrat în casă! (se întorc spre alta și se privește, îngrozite): Ana Perfilevna, dragă, ce o să fie acum?

ANA PERFILEVNA (înviiorată, o apucă pe Macrida Semionovna de braț): Să te gândești numai: se duce la soția lui, cu aia de braț! Ce vremuri! Macrida Semionovna, încotro mergem?

MACRIDA SEMIONOVNA (insuflețită): Să știți că o să fie scandal. (Pune colivie și legătura jos. Pe un ton împăciuitor): Draga mea, cred că-mi dai voie să mai stau nițel, să văd cum se termină? Altfel, nu mai dorm, nu mai mânc, dacă nu aflu totul.

ANA PERFILEVNA (cu bunăvoință): Te rog, te rog. Șezi! Ascultă, Macrida Semionovna... poate că nevastă-sa a plecat iar?

MACRIDA SEMIONOVNA (mistuită de groază și entuziasm): Nu, nu! N'a putut s'o facă în nici un caz. Stau toată ziua la fereastră... Vai, sufletele! (cu patimă, aproape plângând). Ce o să mai fie!

ANA PERFILEVNA (apropiindu-se de masă): Ți s'a răcit cafeaua.

MACRIDA SEMIONOVNA: Nu-i nimic, Ana Perfilevna... Imi place așa... când e rece... Când e caldă, mă face să tușesc.

ANA PERFILEVNA: Mai ia un păhăruț de lichior și n'ai să mai tușești.

MACRIDA SEMIONOVNA: Nu știu. Să nu fie prea mult.

ANA PERFILEVNA: Ași! Prostii! (Toarnă. Se apropie de fereastră). Deocamdată, e liniște. Se mai injură, pe semne... Dar cum crezi, dacă trage cu pistolul, se aude până aici?

MACRIDA SEMIONOVNA: Mi-e teamă că se aude. Se aude, dragă. (bea lichior, cu evlavie). Nu știu, ce le mai trebuie oamenilor? Turbează, stând degeaba.

ANA PERFILEVNA: Nu pot nici pentru trei zile, dragă Macrida Semionovna. Crede-mă pe cuvânt!

MACRIDA SEMIONOVNA (glasul se asemănă cu un tunet îndepărtat, dar care se apropie): Așa? Înțeleg... înțeleg (pauză).

ANA PERFILEVNA: Ce înțelegi?

MACRIDA SEMIONOVNA: Lasă, ce să mai vorbim. Te-am priceput. (Tună mai aproape. Cerul cafeniu e brăzdat, ici, colo, de fulgere orbitoare). Nu vrei să mi-o dai, pentru că nu i-am dat eu lui Petia al d-tale mașinile de călcat, când l-ai trimis, ieri, la mine. Și nici nu i le dau! (Furtuna trece într-o ploaie torențială). Nu i le dau! Pentru că-l cunosc pe Petia... Ia, golanul, mașinile și, în loc să ți le aducă d-tale, le dă pe băntură!!

ANA PERFILEVNA: Cum îndrăznești să vorbești așa despre băiatul meu?

MACRIDA SEMIONOVNA (aprinzându-se ca un fânar lovit de trăsnet): Da' ce-i băiatu-tu?

MACRIDA SEMIONOVNA: Minunat băiat! Câți ani are?

ANA PERFILEVNA: Merg pe 41.

MACRIDA SEMIONOVNA (impărtind cărțile): Ia te uită. N'as fi crezut niciodată, d-ta începi.

ANA PERFILEVNA (scărpinându-se cu colțul unei cărți la sprânceană). De... Cu ce să încep?... Cu un decar.

MACRIDA SEMIONOVNA: Il iau cu tuzul! Și strig douăzeci.

ANA PERFILEVNA (zăbeste, ascuzându-și durerea): Ia uite, ce noroc are! D-ta joci...

MACRIDA SEMIONOVNA: Dar ce zici de noravul ăsta? (caută să se uite în cărțile partenerii sale. Această își strânge cărțile la piept, liniștită, parcă n'ar fi băgat de seamă nimic).

ANA PERFILEVNA: Uite c-ă zic! Și-acum...

În clipa aceasta, apare pe scenă un personaj nou: bucălăreasa Lucheria. Poatele rochiei sale sunt ridicate și prînse cu ace într-un chip atât de indecent, încât orice reprezentant al sexului tare s'ar fâșiăci grozav.

— Coniță, am schimbat banii.

ANA PERFILEVNA (care uitase furtuna trecută): Cari bani?

— Bani ce mi-ai dat adineaora ca să-i schimb. Ați uitat?

ANA PERFILEVNA (nerăbdătoare, cufundată toată în perspectivele dulci ale unui câștig): Proasto!... Mă turburi degeaba... (se ridică și se întoarce spre Lucheria, Macrida Semionovna închide pe jumătate un ochi și, cu un aer foarte viclean, se uită la prima carte din pachet. Ana Perfilevna se întoarce spre ea): Poftim 25 de ruble. Ți le-am schimbat...

MACRIDA SEMIONOVNA: Multumesc, dragă. Multumesc, scumpo (și ia banii, se îndreaptă spre odaia sa. Pe drum, se împiedică de legătura sa, părăsită, o ridică, ia și colivie cu canarul și le duce, găfârâ, în odaie).

În răstimp, Ana Perfilevna ia repede cartea de sus din pachet, aruncă spre ea o privire piezișă, o bagă între cărțile sale și pune în locul ei altă carte.

După felul cum le-a „triat”, s'a dovedit a fi un om de gust, rafinat și cu oarecare înclinare spre pozitivismul științific englez. James Jean, Artur Eddington și Oliver Lodge au fost printre autorii prefeșii.

Juridicește vorbind, faptul în sine e reprobabil și fine de materia penalului. Omeneste însă privit, pe plan cultural-sentimental, el e o latură dacă nu aplaudativă, cel puțin îmbrăcătoare.

Știu, e condamnabil felul acesta de-a discuta lucrurile, dar nu trebuie pierdut din vedere că nevoia de lectură (respectiv de cultură) a devenit la unii oameni foame, obsesie, imperativ categoric. Cunoșc pe unii care toată viața n'au făcut altceva decât să citească, să citească și iar să citească, până ce i-au vândut creditorilor lucrurile la mezaț și-a ajuns să fie chirie în propria-i casă. Fîndcă la fel cu opiu, hașigul, morfina, tutunul și toate celelalte stupefiante, cartea e pentru omul sărac un viciu, un rău necesar, o perseverență cerebrală mult prea costisitoare.

Vreau să spun, cu alte cuvinte, că furtul unei cărți, indiferent dacă e de poezie sau știință pozitivă, are în el o anumită „măreție”, un anumit „eroism”, ceva sublim și probabil totodată, pe care nu-i poți nici înșera, nici incuraja, tocmai prin faptul că anumite infracțiuni trebuie judecate mai mult cu inima — și se știe că inima nu-i un bun judecător, lipsindu-i roba, asprimea, integritatea.

Dacă „individul” care și-a însușit câteva cărți dintr-o bibliotecă străină ar fi avut banii necesari să le cumpere, liberul nu și-ar mai fi riscat deosebirea forțând ușii străine. Aceasta dovedește viciu, pasiune, condiție de viață mult inferioară nivelului obișnuit — și mai ales dovedește hula de paupertate în care se sbate intelectual român.

Avea deci dreptate nea Stan Păpușă când susținea, într-un grup de tineri intelectuali, că la noi cartea, inteligența, talentul sunt un blestem pe capul omului. „Decât să ajung, Doamne ferește! să trăiesc din scris — declara tot el rătos, trecându-și palma grăsuță peste emisferul toracei — mai bine vând mașine ca Dragomir Niculescu sau fac pe negustorul de haine vechi!”

Superstiția cu care s'a născut Românul nostru nu este aceea că-i lipsește avântul, îndrăzneala, spiritul de aventură, ci conștiința puterii și demnității lui profesionale.

Deci nu poate, mă întreb, scriitorul nostru, să fie la fel ca nea Stan Păpușă, să-și treacă și el — satisfăcut — buricul degetelor peste emisferul toracei?

Răspunsul tot un măslinar ni-l va da. Și tot într-un grup de tineri intelectuali:

— Fîndcă la noi scriitorul găndește prin stomac și acționează cu creierul — când mi se pare că lucrurile ar trebui să se petreacă invers...

